

LETNÍ TEATROLOGICKÉ SYMPOZIUM

Sobota 1. srpna 2020

Zámek Mikulov, Sala terrena

**Kabinet pro studium českého divadla, Institut umění – Divadelní
ústav**

Regionální muzeum v Mikulově

Program sympozia

9.00 – 9.30 – Zahájení sympozia

Blok 1, 9.30 – 10:45

Miroslav Lukáš: Německojazyčný Mikulov a jeho místo v literatuře o divadle

Magdaléna Jacková: Bumbálek a paní Malenka. Netypický hrdina jedné netypické jezuitské hry o jednodenním králi.

Stanislav Bohadlo: Braunovi trpaslíci v Kuksu – groteskní sochy nebo herecké role?

Diskuze/přestávka s kávou

Blok 2, 11:00 – 12:15

Klára Škrobánková: Seňorita Pepita mezi Brnem a Opavou

Berenika Zemanová: Herci, herečky a jejich choroby v 19. století

Martin Hanoušek: Otevření Královského městského divadla v Pešti 1812 dramaty A. W.

Kotzebua s hudbou L. van Beethovena

Diskuze/přestávka s kávou

Blok 3, 12:30 – 13:45

Libor Vodička: Divadelní časopisy, almanachy, "měsíčníky" atd. jako zdroj historiografického bádání

Věra Velemanová: Bohulibé poslání kleptomanie v dějinách scénografie. Libor Fára a princip objet truvé – akční umění od začátku do konce

Otto Drexler: „Zemřelo velké srdce. Dobrou noc, můj princi! A kůrové andělští tě uspívejtež v klid!“

Diskuze/zakončení sympozia/oběd

ANOTACE PŘÍSPĚVKŮ

STANISLAV BOHADLO

Je duchovním otcem myšlenky obnovit divadelní soubor Geisslers Hofcomoedianten a jeho zakladatelem. Vedle své pedagogické a vědecké činnosti a jako vedoucí Kabinetu barokních studií při Hudební katedře Univerzity Hradec Králové.

Braunovi trpaslíci v Kuksu – groteskní sochy nebo herecké role?

Bude doplněno.

OTTO DREXLER

Pracuje v Kabinetu pro studium českého divadla, věnuje se zejména české divadelní kritice v první polovině 20. století, uspořádal pozůstalost teatrologa a žurnalisty Josefa Trägera v Národním muzeu.

„Zemřelo velké srdce. Dobrou noc, můj princi! A kůrové andělští tě uspivejtež v klid!“

Loučí-li se divadelní kritik s divadelním kritikem, vezme si na pomoc i královice dánského. S mrtvými totiž nelze hovořit slovy všedních starostí, protože nejsou již s námi. Nemohou nic změnit, doříct či vysvětlit. Posledními slovy vyjadřujeme jejich návrat jiného typu, který není materialistický, ani spiritualistický. Zachycujeme pohyb odkazující k prožité a navždy uzavřené minulosti. Zároveň jím vyjadřujeme i zpřítomnělou zkušenost, která svým apelativním podáním směřuje k budoucnosti. Přejemnějším v tom, aby se vzpomínaný nebožtík zařadil do kánonu významných. Tak jako Hamlet se pohybujeme mezi rovinou (předstíraného) pathosu a (duchaplné) profanace. Divadelní kritik Josef Träger (1904–1971) navštěvoval divadelní představení soustavně každý večer od podzimu 1919 po dobu následujících padesáti let. Zastihl poslední výkony Eduarda Vojana, byl očitým svědkem prvních pokusů i hořkých poválečných konců představitelů české avantgardy a jako ctitel básnivé jevištní imaginace později se zaujetím sledoval tvorbu divadla Semafor či poetické vinárny Viola. Od počátku čtyřicátých let začal také „pohřbívat“ své kolegy-kritiky, divadelní herce a režiséry. Ve svých projevech z krematoria se loučil s několika generacemi osobností českého divadla: J. Vodákem, Z. Baldovou, V. Burianem, O. Scheinpflugovou, F. Langerem či A. Sedláčkovou. Rozsah dvaceti osmi posledních rozloučení umožňuje zabývat se relevantně otázkou, jsou-li pouze uzavřeným dokladem proběhlého ceremoniálního aktu, či umožňují i jiné – pozdější – čtení, kladoucí si otázky kariér a vzájemných vztahů smutečního řečníka a pohřbívaného. *Informace pro posluchače: nabídněte si rakvičkové potěšení.*

MARTIN HANOUŠEK

Pracuje v Kabinetu pro studium českého divadla, zabývá se českým a německým divadlem přelomu 18. a 19. století a německým divadlem v českých zemích 19. století.

Otevření Královského městského divadla v Pešti 1812 dramaty A. W. Kotzebua s hudbou L. van Beethovena

Příspěvek se týká slavnostního představení u příležitosti otevření nové budovy německého Královského městského divadla (Königliches städtisches Theater) v Pešti začátkem února 1812, jehož součástí bylo vedle historického výjevu anonymního autora: *Die Erhebung von Pest zur königlichen Freistadt* (Pozvednutí Pešti na svobodné královské město) provedení dvou dramatických kusů A. W. von Kotzebua (1761-1819) s hudbou L. van Beethovena (1770-1827), historické přehry *Ungarns erster Wohlthäter* (První maďarský dobrodinec) o zakladateli uherského království, Štěpánovi I. a alegorické dohry *Die Ruinen von Athen* (Ruiny aténské), pojednávající symbolické přenesení kulturního a společenského dědictví starověkých

Atén, podrobených Osmanské říši do Pešti pod vládou rakouského císařství. Původně mělo být s těmito tituly jako druhé v pořadí uvedeno Kotzebuovo historické drama *Bela's Flucht* (Bélův útěk), taktéž s Beethovenovou hudbou, nebylo však sehráno kvůli obavám z narážek na uprchnutí císaře Františka I. z Vídně před Napoleonem během podzimu 1805. Příspěvek se se zvláštním důrazem na závěrečnou část trilogie *Die Ruinen von Athen* pokouší přiblížit okolnosti vzniku těchto hudebně-dramatických děl a popsat kontakt obou umělců s uvažovanou, nakonec ale nerealizovanou spoluprací na tvorbě opery.

MAGDALÉNA JACKOVÁ

Pracuje v Ústavu pro českou literaturu AV ČR, Oddělení pro výzkum starší literatury, zabývá divadlem raného novověku v českých zemích a raně novověkými teoriemi dramatu.

Bumbálek a paní Malenka. Netypický hrdina jedné netypické jezuitské hry o jednodenním králi.

Hra Johana Kleinhampla "Brevis Fortunae Faber" (Strůjce krátkého štěstí), předvedená žáky jezuitského gymnázia na Novém Městě pražském 31. 5. 1738, se běžné jezuitské školské produkci vymyká v několika ohledech: je psána z větší části v próze a svým neobvyklým hrdinou stejně jako námětem jednodenního krále, který známe např. z předehry Shakespearova "Zkrocení zlé ženy", představuje jednu z mála "čistých" komedií v tomto typu her.

MIROSLAV LUKÁŠ

Pracuje v Kabinetu pro studium českého divadla, zabývá se dějinami německojazyčného divadla v českých zemích v 17. až 19. století.

Německojazyčný Mikulov a jeho místo v literatuře o divadle

Pitoreskní město Mikulov je spojeno s mnoha důležitými událostmi a osobnostmi, které jsou často připomínány v divadelně-historické literatuře. Příspěvek se pokusí všechny připomenout a skrze ně nahlédnout na německojazyčný Mikulov jako na kulturní a vzdělanostní centrum Moravy.

KLÁRA ŠKROBÁNKOVÁ

Divadelní historička a překladatelka, zabývá se především moravským a slezským německojazyčným divadlem 19. století. Od roku 2018 pracuje v Kabinetu pro studium českého divadla. Na Katedře divadelních studií FF MU dokončuje doktorskou práci o opavském divadle v 19. století.

Señorita Pepita mezi Brnem a Opavou

Ve střední Evropě v polovině 19. století způsobila španělská tanečnice vystupující pod uměleckým jménem Pepita de Oliva nevídaný rozruch. Její turné charakterizovaly nejen vyprodané divadelní sály, ale také množství upomínkových předmětů, spotřebního zboží s jejím jménem a zejména podrobné reportáže dobového tisku. Tento příspěvek si klade za cíl popsat hostování de Olivy v Brně, které navštívila na přelomu října a listopadu 1853, a zejména v Opavě, kde se představila na jaře 1857. Zatímco v Brně sklízela tanečnice obvyklou chválu, opavské publikum již od počátku vnímalo tzv. Pepitarausach výrazně chladněji. Referát se pokusí odhalit důvody tohoto nepřilíh nadšeného přijetí a včlenit Pepitu de Oliva do kontextu dějin divadla v Opavě.

VĚRA VELEMANOVÁ

Pracuje v Kabinetu pro studium českého divadla, věnuje se zejména dějinám české scénografie a dějinám ruské divadelní emigrace v Československu mezi dvěma válkami.

Bohulibé poslání kleptomanie v dějinách scénografie. Libor Fára a princip objet trouvée – akční umění od začátku do konce.

Libor Fára (1925-1988) – grafik, malíř, sochař a scénograf, byl jedním z iniciátorů tzv. akční scénografie. Svá stěžejní scénografická díla vytvořil zejména pro Divadlo Na zábradlí a pro Činoherní klub. Pro svou tvorbu byl natolik nadšený, že pustošil vlastní domácnost a využíval ve svých scénách části oděvů své manželky Anny Fárové a jejich dvou dcer a další předměty denní potřeby. Naplňoval tak svým způsobem princip jím oblíbený a známý např. z tvorby Mana Raye či Marcela Duchampa – objet trouvée - předmět nalezený. Příspěvek se pak zvláště zaměří na Fárovu méně známou výpravu k Topolově hře Dvě noci s dívkou v Divadle za branou, v níž se pokusil o spojení soudobého tvarosloví a stylizace prvků commedie dell'arte, a v níž „účinkoval“ jeden z největších Fárových úlovků – obrovský koberec, na němž onehdá tančila například Josephine Bakerová při svém hostování v pražské Lucerně. V lovení tohoto příkladu objet trouvée ovšem Fárovi napomáhal jeho častý kumpán Václav Havel coby potomek bývalých majitelů slavného podniku.

LIBOR VODIČKA

Od roku 2017 působí jako vedoucí Divadelního oddělení Národního muzea, zabývá se zejména českým činoherním divadlem 20. století.

Divadelní časopisy, almanachy, "měsíčníky" atd. jako zdroj historiografického bádání

Divadelní časopis je specifický pramen, jehož prostřednictvím lze nejen zjistit základní informace o repertoáru divadel, tvůrcích, aktuálním programu apod., ale rovněž lépe pochopit dramaturgii, výkladové a stylotvorné tendence divadel, ale i hlubší programová východiska či ideový, společensko-politický a ekonomický kontext daného divadla či souboru. Z hlediska mediálních studií lze rovněž zkoumat strategie specifické komunikace divadelních tvůrců s diváky, jejich formování (výchovu), anebo také marketing.

BERENIKA ZEMANOVÁ

Pracuje v Kabinetu pro studium českého divadla, věnuje se oblasti dějin kultury 19. století, zvláště dějinám divadla, divadelní každodennosti a dějinám šlechty.

Herci, herečky a jejich choroby v 19. století

Tak jako jiná povolání, má i herecká profese určitá zdravotní rizika. Mezi nemoci z povolání herců a hereček patřily v 19. století především nejružnější formy nachlazení, krční a plicní onemocnění či nervové choroby, a v neposlední řadě také alkoholismus a choroby pohlavní. Tématem hereckých onemocnění se jako jeden z prvních systematicky zaobíral mannheimský lékař Franz Anton May. Jeho pojednání *Über die Heilart der Schauspielerkrankheiten* (O způsobu léčby hereckých chorob) z roku 1783 je zároveň příručkou pro herce, kteří si mohli sami určit svou diagnózu a poté zahájit samoléčbu. V 19. století spisů na toto téma přibylo, jmenujme například *Über Künstler-Krankheiten* (O chorobách umělců, 1875), mondénního vídeňského lékaře Wilhelma Gollmanna, jenž se zabýval také homeopatií, dietologií a otázkami krásy a zdraví.